

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
Факультет природничих наук
Кафедра садово-паркового господарства та екології

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

«ВСТУП ДО ФАХУ»

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	101 Екологія
Освітня програма	Екологія
Форма навчання	Денна/заочна
Розробники	Мацай Наталія Юріївна , кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри садово-паркового господарства та екології Портфоліо: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/resume_matcay_n.pdf Губська Ольга Петрівна , старший викладач кафедри садово-паркового господарства та екології Портфоліо: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/gubska_o.pdf
Контактна інформація	Мацай Наталія Юріївна - e-mail: m19050829@gmail.com Губська Ольга Петрівна - e-mail: olga_108@ukr.net
Курс	перший
Семестр	перший
Тип освітнього компоненту	обов'язковий циклу професійної підготовки
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS / 90 годин.
Форма контролю	Залік (1 семестр)
Мова викладання	Українська
Анотація освітнього компоненту, ключові слова	Навчальна дисципліна є вступом до багатогранного циклу освітніх компонентів професійно-практичної підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 101 Екологія. Головне призначення цієї дисципліни – сформуванню уявлення про професійну сферу діяльності фахівця-еколога та особливості його підготовки в системі вищої освіти України, надати первинні знання про екологію як самостійну науку та її роль в сучасному світі, а також сформуванню системні знання про головні поняття та закони екології, основні принципи та правила природокористування та охорони довкілля. Ключові слова: екологія, екологічна діяльність, бакалавр з екології, компетентності, стандарт вищої освіти, освітня програма, охорона довкілля, природокористування, сталий розвиток, екологічні дослідження, екосистема, популяція, біоценоз, біорізноманіття, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, інтернет-ресурси.

Мета освітнього компоненту	<p>Формування системних уявлень про професію еколога, сферу його діяльності та шляхи досягнення в ній професійної досконалості; розгляд особливостей підготовки фахівця-еколога в Україні та у світі; формування системних уявлень про екологію як науку та основні етапи її розвитку, про наслідки впливу людини на природу та сучасні екологічні проблеми, і відповідно до цього формування у здобувачів освіти спеціальності «Екологія» уяви про необхідність повного переходу до раціонального використання природних ресурсів та роль охорони навколишнього природного середовища в загальній проблемі виживання людства.</p>
Результати навчання	<p>Очікувані результати навчання:</p> <p>знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ особливості підготовки фахівця-еколога у вищих навчальних закладах України і провідних країнах світу; ▪ кваліфікаційні вимоги до фахівця екологічної спеціальності; ▪ особливості становлення і розвитку екології як самостійної науки; ▪ теоретичні основи сучасної екології (неоекології), її головні функції; ▪ основні напрями і методи сучасних екологічних досліджень; ▪ ключові поняття з екології, основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування; ▪ особливості сучасної глобальної екологічної ситуації та основні фактори, що її обумовлюють; ▪ особливості сучасної екологічної ситуації в Україні, чинники, що її обумовлюють, і шляхи покращення; ▪ сучасні стратегії виживання людства та їх критичне переосмислення. <p>сформовані вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ творчо самостійно здобувати знання у галузі екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування; орієнтуватися в постійному потоці наукової інформації; ▪ аналізувати стан та тенденції розвитку екологічних проблем глобального, регіонального та локального рівня й визначати найбільш ефективні й екологічно доцільні шляхи їх розв'язання; ▪ самостійно готувати наукові повідомлення та презентації з екологічної проблематики й публічно виступати з ними. <p>сформоване ставлення до усвідомлення</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ соціальної значущості та визначальної ролі професії еколога для подальшого поступального розвитку суспільства; ▪ необхідності прагнути діяти соціально, відповідально та свідомо. <p>Вивчення освітнього компонента забезпечує формування ряду загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей:</p> <p>Загальні компетентності (ЗК):</p> <p>ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та професійної</p>

	<p>діяльності</p> <p>Фахові компетентності (ФК):</p> <p>ФК 1. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.</p> <p>ФК 2. Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.</p> <p>Успішне засвоєння змісту освітнього компонента дає можливість отримати такі програмні результати навчання:</p> <p>ПР 02. Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.</p> <p>ПР 03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.</p> <p>ПР 19. Підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.</p>
Передумови вивчення дисципліни	Освітній компонент ґрунтується на системі базових знань, сформованих у закладі загальної середньої освіти у межах вивчення природничих і гуманітарних дисциплін.
Форми, методи викладання та навчання	<p>Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання освітнього компоненту</p> <p>Методи: теоретико-інформаційні (лекція оглядова/тематична; проблемна лекція; лекція-візуалізація; пояснення, розповідь, проблемні бесіди; семінари-дискусії), практико-операційні (навчально-ігрові технології, творчі роботи, розв'язання екологічних завдань; укладання термінологічного словника); пошуково-творчі методи навчання (кейс-методи аналізу конкретних екологічних ситуацій, «мозковий штурм»).</p> <p>Освітній процес вивчення ОК реалізується в таких формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, контрольні заходи, самостійна робота</p> <p>Основними видами навчальних занять з вивчення ОК є: лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття та консультації.</p> <p>Передбачається використання наступних видів навчальних занять:</p> <p>Лекція (оглядова/тематична; проблемна лекція, лекція-візуалізація);</p> <p>Практичні заняття (презентація/розв'язання екологічних завдань/самостійна робота з джерелами інформації /розробка і презентація самостійних проектів/ проведення дискусії);</p> <p>Виконання індивідуальних творчих професійно-орієнтованих завдань для самостійної роботи.</p> <p>За умов карантинних обмежень запроваджується дистанційна (відео конференції на платформі Microsoft Teams, використання матеріалів «Освітнього порталу») або змішана форми навчання.</p>
Обладнання	Мультимедійне обладнання; Комп'ютер або ноутбук; програмне забезпечення Windows 10, Office 365 Доступ до мережі Інтернет
Діяльність здобувача	<p>Діяльність здобувача освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ слухання лекцій;

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ виступ з повідомленням на лекції, семінарі, участь у дискусії; ▪ підготовка презентацій та повідомлень за певною тематикою; ▪ підготовка завдань до практичних занять; ▪ самостійне конспектування першоджерел та їх аналіз; ▪ розв'язання екологічних завдань; ▪ виконання завдань самостійної роботи; ▪ виконання тестових завдань; ▪ написання творчих робіт з розкриття проблемних питань загальноєкологічної проблематики (за бажанням студента).
Забезпечення виконання принципів академічної доброчесності	<p>Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватись академічної доброчесності: етичних принципів та визначених Положенням «Про академічну доброчесність учасників освітнього процесу ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»» правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання, та провадження наукової діяльності</p> <p>http://luguniv.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/06/poloj_akadem_dobro_3.pdf.</p> <p>Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання завдань поточного та підсумкового контролю; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної діяльності.</p>
Feedback курсу	<p>Зворотній зв'язок здійснюється на основі чату, системи повідомлень на сторінці ОК на освітньому порталі ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка та опитування здобувачів гарантом освітньої програми</p> <p>https://docs.google.com/forms/d/17XeHhln736K_slmxFe9bTYKoACwpZFw1gLIVFTysiLM/edit?ts=62037774</p>

Зміст освітнього компоненту

Модуль I.

Тема 1. Вступ до фахової екологічної і природоохоронної діяльності. Предмет і завдання дисципліни.

Тема 2. Суть фахової діяльності еколога. Перелік умінь і навиків в процесі навчання за спеціальністю та вивчення дисципліни «Вступ до фаху»

Тема 3. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах. Система вищої освіти України.

Тема 4. Перспективи та проблеми входження України у Європейський освітній простір. Порівняльні характеристики світової та вітчизняної екологічної освіти.

Тема 5. Основи структурної організації та головні завдання сучасної екології. Соціальні функції екології

Модуль II.

Тема 1. Історія виникнення та розвитку науки екології..

Тема 2. Особливості організації наукових досліджень в галузі екології. Наукові екологічні дослідження в Україні.

Тема 3. Загальна екологічна ситуація у світі та Україні і перспективи людства.

Тема 4. Стратегія сталого (збалансованого) розвитку. Стратегія збалансованого розвитку України.

Тема 5. Екологія та політично-громадська діяльність. Міжнародний екологічний процес і участь України в ньому.

Розподіл навчального часу

№	Змістовні модулі та їхня структура	денна форма навчання					заочна форма навчання				
		загальна кількість	лекції	практичні заняття	лабораторні роботи	самостійні роботи	загальна кількість	лекції	практичні заняття	лабораторні роботи	самостійні роботи
Перший модуль											
1.1	Вступ до фахової екологічної і природоохоронної діяльності. Предмет і завдання дисципліни.	6	2			4	7	1			6
1.2	Суть фахової діяльності еколога. Перелік умінь і навиків в процесі навчання за спеціальністю та вивчення дисципліни «Вступ до фаху»	8	2			6	10	1			8
1.3	Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах. Система вищої освіти України.	8	2	2		4	9		2		8
1.4	Перспективи та проблеми входження України у Європейський освітній простір. Порівняльні характеристики світової та вітчизняної екологічної освіти.	8	2			6	8				8
1.5	Основи структурної організації та головні завдання сучасної екології. Соціальні функції екології	10	2	2		6	9				9
Другий модуль											
2.1	Історія виникнення та розвитку науки екології.	10	2	2		6	10	1			9
2.2	Особливості організації наукових досліджень в галузі екології. Наукові екологічні дослідження в Україні	12	2	4		6	9				9
2.3	Загальна екологічна ситуація у світі та Україні і перспективи людства.	14	2	6		6	14	1	2		11
2.4	Стратегія сталого (збалансованого) розвитку. Стратегія збалансованого розвитку України.	8	2			6	8				8
2.5	Екологія та політично-громадська діяльність. Міжнародний екологічний процес і участь України в ньому.	6	2			4	6				6
	ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОДИН	90	20	16		54	90	4	4		82

Тематика лекційних занять

№ з/п	Тема	Кількість аудиторних годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1.	Вступ до фахової екологічної і природоохоронної діяльності. Предмет і завдання дисципліни.	2	1
2.	Суть фахової діяльності еколога. Перелік умінь і навиків в процесі навчання за спеціальністю та вивчення дисципліни «Вступ до фаху»	2	1
3.	Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах. Система вищої освіти України.	2	
4.	Перспективи та проблеми входження України у Європейський освітній простір. Порівняльні характеристики світової та вітчизняної екологічної освіти.	2	
5.	Основи структурної організації та головні завдання сучасної екології. Соціальні функції екології	2	
6.	Історія виникнення та розвитку науки екології.	2	1
7.	Особливості організації наукових досліджень в галузі екології. Наукові екологічні дослідження в Україні	2	
8.	Загальна екологічна ситуація у світі та Україні і перспективи людства.	2	1
9.	Стратегія сталого (збалансованого) розвитку. Стратегія збалансованого розвитку України.	2	
10.	Екологія та політично-громадська діяльність. Міжнародний екологічний процес і участь України в ньому.	2	

Тематика практичних занять

№ з/п	Тема	Кількість аудиторних годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах України	2	1
2	Особливості становлення та розвитку екології як самостійної науки	2	
3	Особливості організації наукових досліджень в галузі екології.	2	1
4	Системний підхід у науці та екології	2	
5	Глобальні екологічні проблеми та сучасні шляхи їх розв'язання	2	1
6	Екологічні проблеми України, можливості їх вирішення в аспекті стратегії сталого розвитку	2	1
7	Сучасні стратегії виживання людства	2	
8	Соціальні функції екології	2	

Питання для самостійного опрацювання

1. Взаємодія суспільства та природи в їх історичному розвитку.
2. Видатні вітчизняні особистості в екологічній та природоохоронній діяльності.
3. Принцип універсалізму екології у кінці XX та початку XXI століття.
4. Загальноприродні та універсальні закони. Історія пізнання загальноприродних законів.
5. Екологічний зміст науково-технічної революції.
6. Технологічні аспекти взаємодії суспільства та природи.
7. Екологічні проблеми як наслідок економічної діяльності. Причини еколого-економічних проблем.
8. Проблема майбутнього системи "суспільство-природа" в теоріях суспільного розвитку.
9. Від проблем екології до становлення сфери розуму: ноосферна методологія дослідження майбутнього.
10. Соціально-екологічна політика.
11. Стратегія сталого розвитку та міжнародна природоохоронна діяльність.
12. Становлення та розвиток міжнародного екологічного руху.
13. Діяльність природоохоронних організацій в Україні.
14. Альтернативні напрямки екологічного розвитку людства: глибинна екологія та пермакультура.
15. Сучасні концепції навчання дорослих: МОК, технології e-learning та концепції безперервної освіти та освіти у продовж всього життя.

Форми контролю:

Проведення поточного контролю здійснюватиметься із використанням різних типів завдань, таких як:

- автоматизовані тести для контролю та самоконтролю навчальних досягнень здобувачів освіти;
- різнорівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, розв'язання екологічних завдань, проведення дискусії тощо) з наданням зворотного зв'язку про результати перевірки навчальних досягнень здобувачів освіти за матеріалом, що вивчається;
- оцінювання викладачем результатів виконання здобувачами освіти групових завдань з використанням глосаріїв, баз даних навчальних дисциплін;
- завдання, що потребують розгорнутої, творчої відповіді;
- виконання індивідуальних творчих професійно-орієнтованих завдань для самостійної роботи.

Форма модульного контролю: 2 письмові контрольні роботи у вигляді тестування відкритої та закритої форми.

Оцінювання роботи при вивченні освітнього компоненту

Оцінювання за видами робіт (у %):

Письмові модульні контрольні роботи – 40 %;
результати роботи на практичних заняттях – 45 %;
завдання для самостійної роботи – 15 % (питання до самостійної роботи частково включено до модульних контрольних робіт).

Відповіді на практичних заняттях (участь у дискусіях) робота над завданнями у групах оцінюється за такими критеріями:

Ваговий бал – 5 балів за роботу на 1 практичному занятті.

Максимальна кількість балів за роботу на практичних заняттях дорівнює:

8 практ. х 5 бал. = 40 бал.

– *«відмінно»*, одержують студенти, які всебічно, систематично і глибоко володіють навчально-програмовим матеріалом, вміють самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, засвоїли основну і ознайомлені з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; творче виконання завдань – 5 балів;

– *«добре»*, заслуговують студенти, які знають основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, виконують завдання добре, але із певною кількістю помилок, ознайомлені з основною літературою, яка рекомендована програмою; помилки, що допущені при виконанні завдань можуть бути виправлені з допомогою викладача – 4 бали;

– *«задовільно»*, заслуговують студенти, які знають основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії – 3-2 бали;

– *«незадовільно»* виставляється студентам, які не оволоділи навчально-програмовим матеріалом, допускають грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою або взагалі не дають відповіді – 1-0 балів.

Виконання індивідуального творчого завдання – 1– 5 балів.

Оцінювання самостійної роботи здобувача освіти з тем і питань, які не розглядалися під час аудиторних занять і не увійшли до модульних робіт:

Самостійна робота - 15 балів (15 % за весь курс).

2 модульні контрольні роботи (підсумкове тестування відкритої і закритої форми) оцінюються по 20 балів.

Підсумковим балом є арифметична сума балів, отриманих здобувачем вищої освіти за всі види робіт з освітнього компонента. Максимальна кількість балів становить 100 балів.

Форма семестрового контролю – залік

Додаткові бали можуть бути нараховані за доповіді/публікації спрямування за освітнім компонентом на конференціях (5-10 балів залежно від рівня конференції; участь у II турі всеукраїнських олімпіад та конкурсах наукових робіт за спрямуванням освітнього компоненту (20 балів – участь, 30 балів – призове місце).

Перезарахуванню підлягають наявні результати навчання, які були здобуті у формальній освіті та відповідають за змістом й опанованими компетентностями і набутими програмними результатами навчання даному освітньому компоненту. Порядок перезарахування регламентує Процедура визнання результатів навчання здобутих у формальній освіті http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/2_1_prot_s_zabezp_yakist_ospvita.pdf

Перезарахуванню підлягають результати навчання отримані у неформальній освіті, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому модулю, темі (темам) та ін., які передбачені робочою програмою (силабусом) даного освітнього компоненту. Порядок перезарахування регламентує Процедура визнання результатів навчання здобутих у неформальній та інформальній освіті http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/2_1_prot_s_zabezp_yakist_ospvita.pdf

Критерії оцінювання:

Максимальна кількість балів, що здобувач вищої освіти може отримати за опанування освітнього компонента, дорівнює 100 (100%).

Залікова оцінка складається з суми балів, які набрав здобувач за кожний модуль. Відповідність оцінок за різними системами (100-бальна система, ECTS, 4-бальна національна система) наведено в таблиці:

Шкала оцінювання:

Національна	Відсоток	Шкала ECTS
Зараховано	90 – 100%	A – відмінно – відмінне виконання роботи з незначною кількістю помилок
	83 – 89%	B – дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками
	75 – 82%	C – добре – загалом правильна робота з кількома грубими помилками
	63 – 74%	D задовільно – посередньо, зі значною кількістю недоліків
	50 – 62%	E достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії оцінки
Незараховано	21 – 49%	FX незадовільно – для одержання кредиту потрібне деяке доопрацювання
	0 – 20%	F незадовільно – здобувач вищої освіти має відвідати факультативні заняття для повторного оцінювання освітнього компонента

Вважається що студент опанував освітній компонент у разі якщо набрав більше 50% балів.

У разі, якщо здобувач вищої освіти вважає оцінку за екзамен або залік необ'єктивною, він може подати звернення про оскарження результатів оцінювання відповідно до затвердженої процедури (http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/2_10_prot_zabezp_yakist_osvita_2020.pdf).

Здобувачі вищої освіти, які отримали семестрову оцінку з освітнього компонента від 0 до 49 балів, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

Здобувачі вищої освіти, які одержали від 21 до 49 балів, після належної самостійної підготовки мають право перескласти іспит або залік. Порядок перескладання регламентує Процедура перескладання освітнього компонента http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/2_2_prot_zabezp_yakist_osvita.pdf

Здобувачі вищої освіти, які набрали від 0 до 20 балів, мають право ліквідувати академічну заборгованість після відвідування ними факультативних занять з метою їх повторного оцінювання за даним освітнім компонентом. Порядок перескладання регламентує Процедура проведення факультативних занять для повторного оцінювання освітнього компонента http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/2_3_prot_zabezp_yakist_osvita_2020.pdf

Список рекомендованої навчальної літератури.

Основна навчальна література

1. Бачинський Г.О. та ін. Соціоекологія. – К.: Вища школа, 1995. – 238 с.
2. Білявський Г. О., Бутченко Л. І., Навроцький В. М. Основи екології: теорія та практикум : навч. посіб. – К. : Лібра, 2002. – 352 с.
3. Бровдій В. Н., Гаца О. О. Екологічні проблеми України. Навчальний посібник. – К.: НПУ ім. Драгоманова, 2000. – 111 с.
4. Бровдій В. М., Гаца О. О. Закони екології. – К. : Освіта України, 2007. – 378 с.
5. Кисельов М. М. Понятійний апарат та закони сучасної екології : навч. посіб. – К. : ПАРАПАН, 2008. – 184 с
6. Клименко М.О. та ін. Методологія та організація наукових досліджень (в екології): Підручник/ М.О. Клименко, В.Г.Петрук, В.Б. Мокін, Н.М.Вознюк. –Херсон:Олді-плюс, 2012. – 474 с.
7. Клименко М.О., Петрук В.Г., Клименко Л.В., Мудрак О.В. Вступ до фаху. Підручник. – Рівне: НУВГП, 2011. - 275 с.
8. Мудрак О. В. Екологія. Навчальний посібник. – Вінниця.: ВАТ “Міська друкарня”, 2006. – 508 с.
9. Некос В.Ю. Вступ до фаху. Екологія та охорона навколишнього середовища: Навчальний посібник. – Харків: ХНУ ім. В.М. Каразіна, 2002. – 170 с.
10. Основи стійкого розвитку: Навч.посібник / За заг.ред.Л.Г.Мельника. – Суми:ВТД «Університетська книга», 2005.
11. Петрук В. Г. Вступ до фаху. Курс лекцій. – Вінниця: ВНТУ, 2008. – 226 с
12. Франчук Г.М., Ісаєнко В.М. Екологія. Вступ до фаху. Конспект лекцій. – К.: НАУ, 2007. – 124 с.

Додаткова література

1. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С. Практикум із загальної екології: Навч. Посібник. – К.: Либідь, 1997.
2. Вернадський В. Вибрані праці. К., 2005.
3. Голубець М. А. Від біосфери до соціосфери. - Львів: Поллі, 1997. - 251 с.
4. Голубець М. А. Середовищезнавство (інвайронментологія). – Львів : Компанія «Манускрипт», 2010. – 176 с.
5. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навч. Посіб. - К.: Т-во "Знання". КОО, 2000. - 203 с.
6. Добровольський В. В. Екологічні знання : навч. посіб. – К. : ВД «Професіонал», 2005. – 304 с.
7. Дорогунцов С.І., Коценко К.Ф., Аблова О.К., та ін. Екологія: навчально-методичний посібник. - К.: КНЕУ, 1999. -152 с.
8. Екологічна енциклопедія: у 3-х т. / редколегія: А. В. Толстоухов (гол. ред.) та ін. – К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2006 – 2008. Т. 1. – 432 с.; Т. 2. – 416 с.; Т. 3. – 472 с.
9. Злобін Ю.А., Кочубей Н.В. Загальна екологія: Навчальний посібник. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. - 416 с.
10. Кисельов М. М., Канак Ф. М. Національне буття серед екологічних реалій. – К.: Тандем, 2000. – 320 с.
11. Концепція неперервної екологічної освіти і виховання в Україні. – К., 1998 р.

12. Концепція екологічної освіти // Інформаційний збірник МОН України. - "Педагогічна преса" – 2002.- №7. – С. 3-23.
13. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи екології: Навчальний посібник. - К.: МАУП, 2002. - 296 с.
14. Кравченко С.М., Костицький М.В. Екологічна етика і психологія людини. -Львів: Світ. 1991.- 104 с.
15. Кучерявий В.П. Екологія. – Львів: Світ, 2001.
16. Мацай Н.Ю., Губська О.П. Особливості екологічної освіти для сталого розвитку в закладах вищої освіти // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, № 6 (320) червень 2018, Частина I, с. 173-178.
17. Мацай Н. Ю., Губська О. П. Роль освітнього компоненту «Вступ до фаху» у підготовці фахівців-екологів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. Природничі науки: проекти, дослідження, перспективи: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. С. 168-170.
18. Методичні вказівки до практичних занять з освітнього компоненту «Вступ до фаху» спеціальності 101 Екологія для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня / укл.: Губська О., Мацай Н., Старобільськ: Вид-во «ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 46 с.
19. Мусієнко М.М., Серебряков В.В., Брайон О.В. Екологія. Охорона природи: Словник-довідник. – К.: Т-во „Знання”, КОО,2002.
20. Назарук М.М. Основи екології та соціоекології. - Львів, Афіша. - 1999. - 256с.
21. Одум Ю. Основы экологии. – М.: Мир, 1986.
22. Програма дій «Порядок денний на XXI століття». – К.:Інтелсфера, 2000.
23. Пустовіт Г. Європейський досвід неформальної екологічної освіти // Біологія і хімія в школі. - 2000. - №2. – С. 28-31.
24. Радкевич В.А. Экология: Краткий курс. – Мн.: Выш.шк., 1983.
25. Салтовський О.І. Основи соціальної екології: Курс лекцій. – К.: МАУП, 1997.
26. Словник-довідник сучасних екологічних та природоохоронних термінів / [укл.: Гончаренко Г. Є., Совгіра С. В.]. – К. : Наук. Світ, 2010. – 67 с.
27. Стійкий екологічно безпечний розвиток і Україна: Навч. Посіб. / Ф.В. Вольвач, М.І. Дробноход, В.Г. Дюканов та ін.: За ред. М.І. Дробнохода. - К: МАУП, 2002. - 104 с.
28. Царенко О.М., Несветов О.О., Кадацький М.О. Основи екології та економіка природокористування. Курс лекцій. Практикум : Навч.посібник – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004.
29. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: Підручник/ В.М.Шейко, Н.М.Кушнарєнко – К.: Знання, 2006. – 307 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.menr.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства екології України.
2. <http://www.ecoleague.net> – сайт Всеукраїнської екологічної ліги
3. <http://do.luguniv.edu.ua/course/index.php?categoryid=124> - Освітній портал ЛНУ імені Тараса Шевченка – Digital Office
4. <https://necu.org.ua> – сайт Національного екологічного центру України
5. <http://ecoethics.ru> – сайт Київського еколого-культурного центру

6. Гардашук Т. Сучасний екологізм: теоретичні засади, практичні імплікації: <http://base.dnsgb.com.ua/files/ard/2006/06gtvzpi.pdf>
7. Екологічні дослідження в Україні – <http://www.nbu.gov.ua/node/3907>
8. Иоанн Павел II. Экологический кризис: общая ответственность // [http://ecoforum 2.narod.ru/hem32/digest.htm](http://ecoforum2.narod.ru/hem32/digest.htm)
9. Міжнародні екологічні організації – <https://knute.edu.ua/blog/read/?pid=5104>
10. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text
11. Перелік наукових фахових видань України – <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/atestaciya-kadriv-vishoyi-kvalifikaciyi/naukovi-fahovi-vidannya>
12. Регіональна програма з охорони навколишнього природного середовища Луганської області на 2019-2025 роки <http://loga.gov.ua/sites/default/files/golova-cts/190221127.pdf>
13. Регіональна цільова програма моніторингу довкілля Луганської області на період до 2022 року <http://loga.gov.ua/sites/default/files/golova-acts/180731579.pdf>
14. Цілі сталого розвитку та їх адаптація для України (історія, базові документи, принципи, пріоритети): <http://www.sd4ua.org/shho-take-stalij-rozvitok/>
15. Чоловська Н. Етичний імператив сталого розвитку: [file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0/Downloads/Nrs_2012_4_23%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0/Downloads/Nrs_2012_4_23%20(1).pdf)